

BEVEZETŐ

Régóta dédelgetett szándék megvalósulása a most útjára bocsátott életrajzokat tartalmazó egyházközség-történeti kiadvány. Az 1719 körül végbement újratelepítés óta eltelt három évszázad alatt Kunszentmártonban működő római katolikus papok életútja, lelkipásztori és kulturális tevékenységének ismertetése hosszú éveken át folytatott kutató, válogató és elemző munka eredményeként tárul az olvasók elé. Ha arra a kérdésre kellene válaszolni, hogy milyen ösztönző erők játszottak közre a mű létrejöttében, utalnunk lehetne arra a sok évtizeddel ezelőtt tapasztalt élményre, amikor a második világháború befejezését követően, a hosszú ideig a félelem és rettegés szorongásában élő emberek újra együtt tölthették a békés téli hónapok esti óráit a kunszentmártoni Katolikus Kör falai között. A népszerű kulturális programok sorában szerepelt Jenei József polgári iskolai tanár élénk érdeklődést kiváltó előadása, amely 1946 januárjában dr. Kiss Péter prépost-plébános felkérésére hangzott el a régvolt kunszentmártoni plébánosok életéről, tevékenységéről. Az előadás alapjául a Dósa József és Szabó Elek nevével fémjelzett *Kunszentmárton története* című, 1936-ban kiadott kötet szolgált, mely akkor még Timon Zsigmond apát-plébános működéséig mutatta be a helybeli lelkipásztorokat, a segédlelkészeket pedig egymást követő rendben, név szerint sorakoztatta fel. Jenei tanár úr lebilincselő előadása adta a gondolatot, hogy majd egyszer – valamikor – folytatni kellene a plébánosok történetét, a káplánok életrajzát pedig a lehetőségek függvényében részletesen kidolgozni, kiegészítve a helybeli születésű és származású papok adataival. Ösztönző hatást gyakorolt a közelmúltban Jászapátin és Jászberényben készült hasonló témájú kötetek megjelenése is. A lelkesítő példák mellett sarkallt az a felismerés, hogy a száguldó időben elérkeztünk a tizenkettedik óráig, nem halaszthatjuk tovább ennek a fontos témakörnek a feltárását, nyilvánosságra hozatalát. A lelkipásztorkodó papság jellemnevelő, tudatformáló, hagyományokat teremtő tevékenysége egy nagyobb közösség életében hosszú távon maradandó hatást gyakorol. Egy-egy település lelki fejlődését az ott működő papok munkássága és személyes példamutatása nagyban meghatározza. Érvényes ez Kunszentmártonra is, hiszen 1719 óta napjainkig folyamatos és töretlen a katolikus papság állandó jelenléte.

A plébánosok, mint az adott egyházközség felelős vezetői, tekintélyes helyet töltöttek be a település társadalmi hierchiájában. Kunszentmárton esetében ez különleges hangsúlyt kapott, hiszen a többségében római katolikus vallású lakosság által választott községi, majd városi vezetőknek közössége, élén a főbíróval (városi rang esetén a polgármesterrel) az ősi jász és kun kiváltságok alapján plébánosválasztó joggal rendelkezett. A város tehát anyagilag és erkölcsileg egyaránt illő megbecsülésben részesítette lelkipásztorát. Erre az egyes életrajzok bőséges példákat szolgáltatnak. A kölcsönös megelégedés, a folyamatosság, valamint az egyházi és polgári gyümölcsöző együttműködés sikerét igazolja az a tény, hogy a 19. és 20. század fordulóján hét olyan plébános követte egymást, akik nem távoztak el innen, életük végéig teljesítették szolgálatukat és mindnyájan kunszentmártoni földben nyugosznak. Név szerint Trangoss József, Tóth Sándor, Dósa József, Timon Zsigmond, Szabó Elek, dr. Kiss Péter és Lázár Pál

plébánosokról van szó. Fényképfelvételek Dósa Józseftől kezdődően készültek lelkipásztorainkról. Sajnálatos, hogy a korábbiak (például Tóth Sándor apát, Trangoss József, vagy akár Steinhauser Antal) arcvonásai teljesen ismeretlenek számunkra, pedig a nagyobb településeken már a 19. század közepétől lehetőség nyílt a műtermi fényképezés igénybe vételére. Nagy szerencsénk, hogy a Pesten megjelenő Vasárnapi Ujság 1863. január 25-i számának címlapján rézkarc jelent meg egykori plébánosunkról, báró Bémer László nagyváradi püspökről. Káplánjaink közül jónéhánynak közreadható az arcképe az életrajzok kiegészítéseként.

A káplánok hosszabb-rövidebb időt töltöttek plébániánkon. Személyük, egyéniségük sokoldalúsága, az iskolás gyermekekre, a különböző korosztályokra gyakorolt hatásuk markánsan kirajzolódik életük, tevékenységük ismertetéséből. A liturgikus ténykedések (szentmisék bemutatása, prédikációk tartása, litániák és egyéb ájtatosságok végzése, gyóntatás, házasságkötési szertartás, keresztelés, betegellátás, temetés) mellett ők voltak az ájtatos egyesületek, hitbuzgalmi csoportok és a katolikus társadalmi egyesületek (az iskolai Szívőárda, a leányok Mária Kongregációja, Rózsafüzér Társulat, Szent Ferenc Harmadrendje, Oltáregylet, Jézus Szíve Szövetség, Katolikus Nőegylet, Legény- és Leányegylet, KALOT) felelős vezetői. Többen közülük bekapcsolódtak a helyi sajtó, kiváltképpen az 1930-as évek folyamán igen népszerű Kunszentmártoni Katolikus Tudósító szerkesztésének munkájába is. Nem téveszthetjük szem elől a jász és kun identitásunk kérdéseivel összefüggő jelenségek vizsgálatát sem. Káplánjaink jórésze jász származású volt, valamivel kevesebb a Karcagról, vagy annak környékéről érkezett kunok száma. Érdekes megfigyelni ilyen tekintetben a dispoziációs irányokat is: az egri főegyházmegye vezetése gyakran helyezett káplánokat a Jászságból (Jászapáti, Jászárokszallás stb.) Kunszentmártonba, vagy innen a különböző jász településekre. Szinte biztosra vehető volt, hogy a Kunszentmártonban sikeresen, eredményesen működő káplánokat tőlünk Jászberénybe irányították segédlelkészi beosztásuk további folytatására. Az életrajzi ismertetés természetesen nem szorítkozik csupán a kápláni működés főbb eseményeinek felvázolására, hanem – a lehetőség határain belül – az előzményekről és a későbbi tevékenység eredményeiről, sikereiről is számot kíván adni, hogy egy kiteljesedett papi élet perspektívája táruljon az olvasók elé.

Nem titkolt büszkeségből eredő látásmód a helybeli születésű egyházmegyes, illetve szerzetes papok számbavétele. Egy katolikus település népe mindig nagyra tartotta, ha a soraiból többen is meghallották és követték a papi hivatásra szóló égi meghívást. Hála Istennek, Kunszentmárton ebben a tekintetben sem szegénykezhet: könyvünk 21 helybeli születésű lelkipásztor életrajzát tartalmazza. De nem hagyja figyelmen kívül a helybeli származásúakat sem. Olyanokról van szó, akik már nem itt születtek, de nagyszüleik, vagy talán még régebbi ősök Kunszentmártonból kerültek más vidékre. Őket is magunkénak valljuk, mint ahogy az ebbe a kategóriába tartozó papok is tudatában vannak kunszentmártoni származásuknak. Csak erősítő példaként említjük a sok közül dr. Szilárdfy Zoltán (Budapest), Iványi László (Orosháza), Gedeon József (Vác) és Kosinszky Béla (Budapest) nevét.

Kiemelt hely illeti meg a Kunszentmártonban 1940 óta működő kármelita szerzetes atyák és testvérek működésének ismertetését. A lelki élet fejlődése és

a kulturális tevékenység kiterjesztése vonatkozásában óriási eredményeket értek el. Csak egyetlen példára, a P. Áder Ráfael, majd a P. Keller Juvenál kármelita atya által vezetett Szent Teréz Énekkar (40-50 civil személyből álló vegyeskar) kimagasló teljesítményére, színvonalas szerepléseire kell gondolnunk, de folytathatnánk a sort, ha többek között az általuk végzett tanyai hitoktatást, vagy a kungyalui pasztoráció megalapozását vennénk tekintetbe. Az egyenletes fejlődés 1950-ben a szerzetesrendek szétverésével szakadt meg. Ennek legnagyobb elszenvedői a Kunszentmártonba hurcolt ciszterci szerzetes paptanárok voltak, akik a kármelita rendház falai és kerítései között 37-en éltek végig száműzetésük, fogvatartásuk keserveit. Három hónapig tartó kényszerű kunszentmártoni tartózkodásuk nemcsak szomorú emlékeket hagyott hátra a helybeliek szívében, hanem megtapasztalhatták a nagy tudással felvértezett ciszterci szerzetesek kivételes intelligenciáját, türelmét, alázatát, igaz emberi magatartását, jóra való készségét. Erre vonatkozóan is sok adat található a könyvben.

Végezetül, amikor ennek a terjedelmes kötetnek a lapjait forgatjuk, hálával és kegyelettel emlékezünk egykor itt működő papjainkra, akik már a béke álmát alusszák, de köszönetünket fejezzük ki az Isten ügyéért és a rájuk bízottak javáért fáradozó, közöttünk élő lelkipásztoroknak is. Ez alkalommal felujjonganak szívünkben a zsinat előtti latin nyelven végzett szentmise lépcsőimájának zsolnársorai, melyeket a pap a ministránsokkal párbeszéd formában mondott el: „Introibo ad altáre Dei” = „Bemegyek az Isten oltárához”, folytatása pedig: „Ad Deum qui laetificat juventutem meam” = „Az Istenhez, aki ifjúi örömmel tölt el engem.” A 42. zsolnár gyönyörűségei két gondolatra irányítják a figyelmet. Ne feledjük, hogy nagy a pap méltósága, aki a szentelés felhatalmazása által az Isten oltárához léphet, hogy a hívő nép képviselőjeként és közbenjárójaként engesztelő és hálaáldozatot mutathasson be az Úrnak. A másik gondolat pedig már inkább kívánság: adja meg a jó Isten, hogy véget nem érő, őszinte öröm töltse el mindazok szívét, akik ezt a könyvet szeretettel és érdeklődéssel olvassák.

Kunszentmárton, 2016. január 6-án, Vízkereszt ünnepén

Józsa László